

Begrunnelser, Bokhandelens sakprosapris 2023

Bokhandelens sakprosapris er et samarbeid mellom Bokhandlerforeningen og Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFFO). Prisen gis til et lovende forfatterskap som er i etableringsfasen, og er blitt delt ut årlig siden 2011. For å komme i betraktning må forfatteren ha en ny utgivelse det pågjeldende året.

Juryen er oppnevnt av NFFO og har i år bestått av Merete Morken Andersen, Tore Rem og Espen Søybye (juryleder). Kristine Isaksen fra Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFFO) har vært sekretær for juryen. Prisen er på 60 000 kr. og et diplom.

Anna-Sabina Soggiu, *Vi fattigfolk*, Manifest Forlag

Det sentrale litterære grepet i Soggius sterke lille debutbok er den direkte henvendelsen. En kveld møter hun en ung gutt utenfor Tøyen-blokka hun selv vokste opp i. Hun kjenner seg igjen i hans situasjon, i hans oppvekst, og får lyst til å fortelle ham at livet han lever, ikke er «hans skyld». Resultatet er *Vi fattigfolk*, en beretning fylt av ømhet, raseri, foruten humor, om hvordan det er å ende opp i utenforskap, i fattigdom i verdens rikeste land.

«Kjære gutt fra blokka på Tøyen!», skriver Soggiu, med en stemme som sitter, i et muntlig språk som gir teksten autoritet. Det handler om livet som fattig. Om utenforskap, om skam, overgrep, smerte, om det å mangle, særlig penger. Men også om menneskelige ressurser, og om strukturer og systemer som må endres før vi får et samfunn med mindre ulikhet og jevnere fordelt selvfølelse.

Dette er «virkelighetslitteratur» som røsker mer enn det meste lignende av skjønnlitterært slag. «Når jeg forteller om alle disse tinga som var vanskelige, så er det derfor,» skriver Soggiu. «For å si at det var ikke mi skyld, og det er ikke di skyld.» Ved å «si disse tinga høyt» kan det kanskje bli endring, foreslår hun. *Fattigfolk* gir et snev av håp, den peker mot utveier og overlevelse.

Norun Haugen, *Til Dyrene, Sannheten om norsk dyrevelferd*, Kagge Forlag

Norun Hagen viser at norske myndigheter ikke praktiserer de lover og forskrifter som gjelder for dyrevelferd. Dette avslørte hun først i en tv-dokumentar, og nå følger hun opp med en besettende og velskrevet bok som viser hva som skjedde etter at dokumentaren ble vist. Forfatteren prøver også å formidle en ny innstilling til grisen. Det skjer blant annet gjennom rystende beskrivelser av hvordan grisen faktisk behandles, men også gjennom kunnskapsformidling om dette dyret, og om dyrehold generelt.

Beskrivelsene av grisemishandling er resultat av mesterlig utført kritisk og undersøkende journalistikk. Visste man ikke bedre, ville man tro at det var team fra et av landets store og ressursrike mediekonsern som sto bak dette prosjektet.

Myndighetene, fra Mattilsynet til rettsapparatet, får det glatte lag for ikke å slå ned på brudd på dyrevernavtattelse, og eksemplene som gis er opplysende og pedagogiske. Forfatteren har brukt mye tid i og ved svinebingene, men enda mer tid på å lese og analysere dokumenter og rapporter. Dette gjør ikke boka kjedelig, tvert om er den spennende og bevegende, og mesterlig skrevet.

Ketil Slagstad: *Det ligger i blodet. Epidemien som forandret Norge*, Press forlag

Fra sin posisjon som lege og historiker med spesielt blikk for etiske spørsmål, har Ketil Slagstad fortalt historien om hva som skjedde da aidsepidemien kom til Norge. Med sikre fortellergrep og en personlig stemme viser han hvordan den medisinske vitenskapen ved utbruddet av sykdommen i 1983 ble konfrontert med sin egen hjelpeløshet. Vi får følge hvordan enkeltpersoner i legestanden, blant sykepleiere og hos helsemyndighetene, og dessuten i små nettverk av marginaliserte grupper, fra sine ulike ståsteder bidro til å kommunisere om, forstå, lindre og etter hvert behandle aids. Men vi møter også de som ble syke og døde, -- og de som overlevde og kan fortelle.

Slagstad bruker fortellingen om aids i Norge til å synliggjøre noen linjer i vår nære historie som har potensial til å endre vårt blikk på oss selv. Blant annet blir det tydelig hvordan det ved epidemiens utbrudd kom til syne en sårbarhet i det norske samfunnet som gjorde at kommunikasjonen mellom staten og marginaliserte grupper, som de homofile og de prostituerte, måtte skje på nye måter. Samtalen om vanskelige spørsmål, som seksualitet og identitet, død og stigma, kom i bevegelse, og ulike marginaliserte gruppers blikk på seg selv og hverandre ble utfordret og endret. Slik har bokas perspektivrike historiefortelling overføringsverdi til hvordan vi kan forstå vår egen tids håndtering av sykdom og smitte, og hvordan vi håndterer den sårbarheten som vi fremdeles lever i, i etterdønningene av en pandemi.